

SABINA DŁUGOSZ

ORCID ID: 0000-0002-8835-3008

Prawicowy populizm w Szwecji – przykład Szwedzkich Demokratów

Right-Wing Populism in Sweden – the Case of the Sweden Democrats

ABSTRAKT

Wzrost znaczenia grup populistycznych w Europie sprawił, że istotną stała się analiza działania partii dominujących w tym zakresie. Na szczególną uwagę zasługują ugrupowania narodowe i nacjonalistyczne. W artykule przedstawiono problematykę szwedzkiego prawicowego populizmu na przykładzie sprawowania władzy przez Szwedzkich Demokratów. Omówiono sposoby definiowania wskazanych pojęć, z uwzględnieniem kontekstu wyborów parlamentarnych w 2022 roku. Tekst pozwala na zrozumienie strategii działania ugrupowań populistycznych na przykładzie Szwecji, a także ich wpływu na kształtowanie dyskursu publicznego w ramach zwiększającego się znaczenia problemu migracji w Europie. Rozważania są prowadzone w oparciu o pytanie dotyczące działań mających na celu dominację dyskursu publicznego kwestią migracji. Do przygotowania tekstu wykorzystano metodę indywidualnego przypadku oraz metodę analizy treści. Celem ich użycia było badanie postulatów wyborczych, jakie są kluczowe dla Szwedzkich Demokratów. Na potrzeby badań wykorzystano źródła zarówno polsko-, jak i obcojęzyczne. W artykule omówiono to, w jaki sposób populistyczna prawica przedstawia problem migracji oraz jakie środki działania wykorzystuje w celu zwiększenia poparcia społecznego. W wyniku przeprowadzonych analiz dla zwycięstwa wyborczego SD kluczowa okazała się zmiana wizerunku rozpoczęta przez kierownictwo partii w latach 90. XX wieku oraz przedstawienie prostych postulatów, ograniczających migrację do Szwecji.

Słowa kluczowe: Szwedzcy Demokraci, populizm, migracja, skrajna prawica, Szwecja

WSTĘP

W Europie i na świecie widoczny jest wzrost znaczenia ruchów i grup populistycznych, mających na celu zdobycie jak największego poparcia. Zyskują je zarówno nowe ugrupowania, jak i te, które od dawna zdobywały mandaty w parlamen-

tach. Zjawisko to dotyczy także krajów nordyckich i skandynawskich. W Szwecji populistyczna, prawicowa partia Szwedzcy Demokraci (szw. *Sverigedemokraterna*, SD) w wyborach w 2022 roku odniosła swój największy sukces wyborczy, wprowadzając do jednoizbowego szwedzkiego parlamentu – Riksdagu, rekordową liczbę deputowanych. W Danii w 2022 roku w wyborach parlamentarnych nowo powstała prawicowa partia populistyczna Duńscy Demokraci zdobyła w swoim debiucie parlamentarnym 8,1% poparcia i 14 miejsc w parlamencie. W Finlandii prawicowa Partia Finów (fin. *Perussuomalaiset*) w wyborach parlamentarnych w 2023 roku otrzymała ponad 20% głosów i 46 mandatów. Inaczej jest w Norwegii, gdzie Norweska Partia Postępu (nor. *Fremskrittspartiet*) swój najlepszy wynik wyborczy osiągnęła w 2009 roku, zdobywając 22,9% głosów i 41 mandatów. Od tamtej pory poparcie dla tego ugrupowania cyklicznie spada. W ostatnich wyborach parlamentarnych w 2021 roku zdobyła 11,6% głosów i 21 mandatów, co uplasowało ją na czwartym miejscu w stosunku do liczby posłów w Stortingu. Chociaż przykład Norwegii stanowi wyjątek, to w innych krajach nordyckich zauważa się znaczny przyrost znaczenia populistycznej prawicy w przestrzeni publicznej. Prawicowy populizm nie tylko skupia się na klasycznym podziale „my” kontra „oni”, ale także podejmuje problematykę migracji oraz asymilacji w krajach przyjazdu. Często proponuje proste rozwiązania wobec złożonych społecznie problemów. Celem artykułu jest przedstawienie zjawiska populizmu w kontekście szwedzkim oraz analiza sposobów działania, które doprowadziły Szwedzkich Demokratów do „władzy” w Szwecji po wyborach parlamentarnych w 2022 roku. W tekście zawarto rozważania na temat tego, jak sposób prawicowa partia populistyczna zdołała zyskać tak wysokie poparcie w socjaldemokratycznym społeczeństwie, w którym w wyborach parlamentarnych od lat prowadzi ugrupowanie lewicowe. Na potrzeby analizy szwedzkiego populizmu należy zadać pytanie: jakie działania należało podjąć, by zdominować dyskurs publiczny tematem migracji?

Tematykę dotyczącą populizmu podejmują zarówno polscy, jak i zagraniczni badacze. Należy zwrócić uwagę na publikacje C. Mudde’a, który w nurcie populizmu ideologicznego opisuje partie populistyczne i ich sposoby działania. Badacz wskazuje także moment, w którym nowa populistyczna skrajna prawica zaczęła się pojawiać w Europie. Tematyką partii prawicowych Skandynawii zajmuje się J. Rydgren, który zwraca uwagę na to, w jaki sposób prawicowy populizm formował się m.in. w Szwecji oraz jakie czynniki społeczno-ekonomiczne świadczyły o poparciu dla tych grup. Opisuje także działania szwedzkich ugrupowań w kontekście rosnącego zainteresowania społeczeństwa partiami populistycznymi. J. Halldorf z kolei podejmuje w swoich pracach zagadnienie typowego wyborcy Szwedzkich Demokratów, wskazując na cechy charakterystyczne tej grupy obywateli. Tematyką populizmu i partiami prawicowymi w Szwecji zajmują się także polscy badacze. Istotne są publikacje J. Tomasiewicza, który porównuje ze sobą populizm prawicowy i lewicowy. Badacz podejmuje także tematykę wielokulturowości i migracji, sprawdzając, w jaki sposób grupy populistyczne są w stanie reagować na te wyzwania. W badaniach

brakuje jednak podejścia opisującego obecną sytuację w Szwecji, gdzie populiści stali się znaczącym graczem politycznym. Istotne w tym kontekście staje się zdefiniowanie władzy, którą sprawuje SD oraz przedstawienie, jakie tematy zdominowały przestrzeń publiczną podczas kampanii wyborczej w 2022 roku.

W pierwszej części artykułu omówiono pojęcie „władzy” w kontekście realizowania jej przez Szwedzkich Demokratów. Jako że jest to partia, która nie wygrała wyborów parlamentarnych w 2022 roku, ale ma duże znaczenie dla przyjmowanych ustaw, istotne było zdefiniowanie „władzy”, by w pełni przedstawić sposoby rządzenia na szwedzkiej scenie politycznej. Kolejno w artykule omówiono kwestię populizmu z uwzględnieniem przypadku szwedzkiego. Następnie krótko opisano historię powstania partii, wraz z ujęciem kontrowersji i zmian wizerunku towarzyszących SD na przestrzeni lat. Przedstawiono także wyniki wyborcze z 2022 roku. Uwaga zostaje zwrócona na to, w jaki sposób partie populistyczne formowały się we współczesnej Europie. Następnie przedstawiono działania Szwedzkich Demokratów podejmowane podczas kampanii wyborczej w 2022 roku, wraz z charakterystyką profilu typowego wyborcy populistycznej prawicy. Ostatnia część stanowi podsumowanie przeprowadzonych analiz, z uwzględnieniem wniosków wynikających z analizy działań ugrupowań populistycznych.

W celu przygotowania artykułu posłużono się metodą indywidualnego przypadku. Zwrócono uwagę na prawicową partię Szwedzkich Demokratów w ramach prowadzonej przez nich kampanii wyborczej. W ten sposób możliwe było zastosowanie indywidualnego podejścia do partii, która stopniowo od momentu zmiany swojego wizerunku była w stanie przekonać do siebie szwedzkie społeczeństwo. Na potrzeby prowadzonych analiz wykorzystano także metodę analizy treści wynikających z programu wyborczego SD dostępnego na stronie internetowej partii. Dzięki temu możliwe było określenie, jakie treści dominowały w przekazie kierowanym do społeczeństwa. Na potrzeby artykułu przeprowadzono także przegląd literatury dotyczącej władzy i populizmu z uwzględnieniem ujęcia szwedzkiego.

ROZUMIENIE WŁADZY

David Easton określał politykę jako autorytatywną alokację wartości – proces, w ramach którego rząd odpowiada na presje społeczeństwa [Heywood 2006: 6]. Są to nie tylko postulaty zgłaszane podczas spotkań ludności z politykami, ale także obywatelskie nieposłuszeństwo: na przykład protesty społeczne i strajki, mające na celu wywołanie konkretnej reakcji i zwrócenie uwagi rządzących na poszczególne problemy. Wartościami autorytatywnymi można określić te powszechne w danej kulturze społecznej. W Szwecji będą to m.in.: wypracowany tam model państwa dobrobytu, solidarność i równość społeczna, wspólna historia czy język [Kościwicz 2012: 75; Bieniek 2019: 454]. Rząd reaguje na potrzeby ludności, która w wyborach oddała swoje głosy na najbardziej odpowiadające jej ugrupowania [Heywood 2006: 6].

Zachodzi stosunek władzy: ktoś sprawuje władzę, a ktoś się podporządkowuje [Augustyniak 2010: 41]. Istnieje świadoma możliwość użycia przemocy przez sprawujących władzę, ale nie jest to konieczne i wymagane. W przypadku Szwecji wykorzystanie władzy w znaczeniu opisywanym przez Eastona stanowiło częściową odpowiedź na potrzeby społeczne, przede wszystkim te dotyczące asymilacji migrantów. Wysoki wynik Szwedzkich Demokratów, skupiających swój program wokół postulatu ograniczenia migracji odzwierciedlił niezadowolenie społeczne wynikające z przyjętej polityki migracyjnej, opracowanej przez rząd socjaldemokratów. Skrajna prawica, dyktująca warunki działania rządu w niektórych zakresie, odpowiada na presję swoich wyborców, dla których migracja jest istotnym społecznie tematem. Społeczeństwo oczekuje odpowiedzi na wyzwania migracyjne, np. przez prowadzenie skutecznej polityki w tym zakresie. Był to postulat SD podczas wyborów parlamentarnych w 2022 roku. Rząd, którego SD nie jest częścią, ale go popiera, zaostrzając politykę migracyjną, pośrednio zwraca uwagę na potrzeby społeczne wyrażone podczas wyborów.

Na potrzeby niniejszego artykułu pojęcie władzy rozumiane jest za Maxem Weberem w ramach opisywanej przez niego koncepcji polityki, oznaczającej „dążenie do udziału we władzy lub do wywierania wpływu na jej podział między państwami lub w obrębie państwa między grupami ludzi” [Weber 2004: 159]. Tym samym polityka polega na podejmowaniu działań, które będą zorientowane na grupy społeczne, tak by te reagowały w pożądanym sposób, mając przekonanie, że są to ich zamierzone czynności. SD wpływa na gabinet Kristerssona, zwracając uwagę na kwestie ze swojego programu wyborczego. Dążą zarówno do udziału we władzy, jak i wywierania wpływu na innych (np. na gabinet Umiarkowanej Partii Koalicyjnej). Mimo wprowadzenia do szwedzkiej polityki kordonu sanitarnego i niedopuszczania Szwedzkich Demokratów do rządzenia na szczeblu centralnym, stają się oni ugrupowaniem o coraz większym znaczeniu społeczno-politycznym. W związku z tym coraz trudniejsze będzie trzymanie ich z dala od realnej władzy i zaniebdywanie głosów ich wyborców.

Podstawą przyjmowania przez społeczeństwo określonych idei i wartości w polityce jest władza i wpływ, które posiadają dane ugrupowanie lub ich koalicja [Augustyniak 2010: 41]. Rządzący mają możliwość wdrożyć swoją wizję zmian politycznych na podstawie umowy społecznej zawijazanej podczas wyborów powszechnych. Społeczeństwo wybiera przedstawicieli zgodnie z określonymi wartościami, by następnie oczekiwać konkretnych rozwiązań [Augustyniak 2010: 42]. W tym procesie istotne są określone cechy związane z tożsamością narodową, takie jak: patriotyzm, wspólny język, poszanowanie historii narodu, odrębność kulturowa. Są to cechy istotne z perspektywy analizy działalności wyborczej Szwedzkich Demokratów, w kontekście postulowanej przez nich potrzeby ochrony tożsamości narodowej przed obcą i nieznaną kulturą, związaną z osiedlaniem się na terenie kraju migrantów. Władza może wpływać na społeczeństwo, wykorzystując te same wartości, które prezentuje przez swój program wyborczy, wyznawaną ideologię i podejmowane podczas kampanii aktywności.

Szwedzcy Demokraci częściowo osiągnęli pożądaną przez siebie efekt – mają możliwość realnego wpływania na ustawy przyjmowane przez rząd. Następnym krokiem będzie chęć zyskania ministerstw i prowadzenie polityki już jako część koalicji rządowej. W polityce władza dotyczy również oddziaływania na zachowania innych w przeciwieństwie do ich woli [Heywood 2006: 7]. Wpływ SD wyznaczają reakcje, które sprawiają, że szwedzki rząd podejmuje działania (na przykład zaostrzające politykę migracyjną), chociaż inaczej nie byłoby to jego głównym celem. Radykalne ograniczenie przyjmowania migrantów w Szwecji nie było kluczowym postulatem partii premiera Kristerssona, jako że jest to partia liberalna, skupiająca swój program wokół kwestii gospodarczych. Wszystkie ugrupowania biorące udział w wyborach wskazywały na problemy związane z migracją. Tylko Szwedzcy Demokraci od lat koncentrują swój program przede wszystkim na tym aspekcie, zjednując sobie m.in. wyborców, którzy są niezadowoleni z działań dotychczasowych rządów oraz przejawiających podobne postawy antyuchodźcze.

DEFINIOWANIE POPULIZMU

Populizm w naukach o polityce do tej pory pozostaje niejednoznacznie zdefiniowany. Jest to obszerne zjawisko, podatne na zmiany społeczno-polityczne i trudne do określenia przy pomocy jednej, nawet szczegółowej definicji. Badacze od lat próbują umieścić populizm w pewnych ramach, które mogą służyć do jego charakteryzowania. W literaturze przedmiotu wyróżniają się dwa opisujące go nurty. Z jednej strony może on być utożsamiany z ideologią, a z drugiej z działaniami politycznymi. Reprezentantem podejścia ideologicznego jest między innymi C. Mudde, który wskazywał w swoich pracach, że społeczeństwo u populistów dzieli się na „nas” oraz „ich” – lud i elitę. Przy czym, w przypadku szwedzkiego populizmu „nimi” będzie zarówno rządząca elita, jak i przyjezdni migranci, mający inną kulturę [Tomasiewicz 2019: 76]. Lud natomiast może być rozumiany zarówno w perspektywie ekonomicznej, jak i kulturowej [Tomasiewicz 2019: 75]. Dla Mudde’a [2010: 340] prowadzenie polityki jest utożsamiane z przedstawieniem ogólnej woli społeczeństwa. Populizm ideologiczny pozwala dzielić obywateli na dobrych i złych. Jak wskazuje M. Rakusa-Suszczewski [2017: 49], „dobra” jest najczęściej niewyróżniająca się populacja, jednocześnie posiadająca specyficzne, wyjątkowe cechy. Druga strona to skorumpowane i nieuczciwe elity, których cele są niejasne [Rakusa-Suszczewski 2017: 49].

E. Laclau [2009: 5] odrzucał ideologiczne podejście do populizmu i wskazywał z kolei, że „jest to sposób konstruowania tego, co polityczne”. Badacz zaznaczał, że populizm charakteryzuje się przez to, jak ruchy społeczne manifestują poglądy w związku ze swoimi działaniami [Laclau 2009: 5]. Ruch będzie populistyczny po określeniu sposobów artykułowania przez niego wartości [Husky 2021: 285]. Dla Laclaua dużo bardziej istotne było to, w jaki sposób grupy populistyczne działają, niż to, jakie postulaty ideologiczne można im przypisać.

Polska badaczka M. Marczevska-Rytko [1995: 21–22] utożsamia populizm ze stylem mobilizacji politycznej, który jest narzędziem do zjednoczenia ludu przeciwko określonym grupom społeczno-politycznym. Dzieje się to w celu wprowadzenia pożądanых zmian politycznych, najczęściej kierowanych przez charyzmatycznego przywódcę. M. Rakusa-Suszczewski [2017: 49] populizm charakteryzowany przez sposób działania nazywa prakseologicznym. Otaczająca rzeczywistość jest postrzegana w sposób czarno-biały, bez uwzględnienia kontekstów społecznych czy kulturowych. W jednym i drugim przypadku populizm pozwala opisywać proste rozwiązania skomplikowanych problemów, jednocześnie aktywizując scenę polityczną [Rakusa-Suszczewski 2017: 50]. Opinia publiczna skupia się na kilku wybranych problemach społecznych, pomijając inne, równie ważne.

Pojawienie się w przestrzeni publicznej radykalnej prawicy w XX wieku było między innymi wynikiem transformacji ekonomiczno-kulturowej w rozwiniętych demokracjach. Nastąpiło przejście od gospodarki industrialnej do postindustrialnej [Betz 1994: 26–27; Rydgren 2002: 29]. Zmiany te charakteryzują się przede wszystkim wzmożonym rozdrobnieniem i wzrostem różnorodności, zarówno kulturowej, jak i społecznej. Betz [1994: 29] wskazuje, że proces ten odnosi się także do kultury społecznej – wcześniej społeczności dostarczały swoim członkom interakcji na poziomie kulturowym i społecznym, ale teraz są rozbite i rozdrobnione. Badacz zaznaczył, że społeczeństwo podzieliło się na „zwycięzców” (ang. *the winners*), czyli tych, którzy umieli dostosować się do nowych okoliczności, oraz „przegranych” (ang. *the losers*), którzy nie umieli tak dobrze poradzić sobie ze zmianami [Rydgren 2002: 30]. „Przegran” przejawiają różne zachowania społeczne. Z jednej strony występuje u nich chęć powrotu do tego co „tradycyjne”, ale dobrze im znane. Nieznajomość nowych kultur i układów społecznych sprawiła, że „przegran” byli przede wszystkim zaniepokojeni i nie zrozumieli nowej otaczającej ich rzeczywistości [Rydgren 2002: 30]. W ten sposób nowe partie wypełniły powstałą lukę, odwołując się do tradycji i historii. Wyborcy mogli znaleźć w tych ugrupowaniach swoje dawne wspólnoty. Z drugiej strony przegrani byli niezadowoleni z nowego porządku społeczno-politycznego [Rydgren 2002: 30]. To niezadowolenie sprawiło, że nowe partie znalazły lukę wśród wyborców protestu – tych, którzy sprzeciwiali się nowym uwarunkowaniom politycznym [Betz 1994: 35]. Jednocześnie, rozdrobnienie kulturowe i społeczne sprawiło, że zmniejszyły się granice podziału ekonomicznego, co dało szansę zaistnieć partiom skupiającym się na nowych tematach, jak np. migracja [Rydgren 2002: 30].

Kitchelts [1995:5] zwraca także uwagę na to, że ludzie, którzy stracili swoje życiowe szanse w wyniku zmian w społeczeństwie industrialnym, chętniej głosują za przejawami autorytaryzmu, etnocentryzmu, ale także wolnego rynku. Transformacja ekonomiczna stworzyła kolejną niszę w systemie wyborczym, którą mogły wypełnić partie protestu i skrajna prawica o profilu autorytarnym, ale także prokapitalistycznym, skupiając sobie robotników i drobnych przedsiębiorców [Rydgren 2002: 31].

Jak w literaturze przedmiotu wskazuje J. Tomasiewicz [2019: 74], postindustrialna skrajna prawica ustabilizowała swoją obecność w przestrzeni politycznej po

zamachach z 11 września 2001 roku. Umożliwiło to opinii publicznej powiązanie zagrożenia spowodowanego terroryzmem z masową migracją, co na stałe wprowadziło prawicowy populizm do dyskursu publicznego. B. Bieniek [2019: 560] pokazała z kolei, że w Szwecji poparcie dla grup radykalnie prawicowych rośnie wraz z pogłębiającą się radykalizacją społeczeństwa.

Odpowiedzią Szwedzkich Demokratów na problemy wewnętrzne w Szwecji zdaje się być stworzenie państwa narodowego – pozbawionego migrantów. Dzięki zwróceniu uwagi na kwestię tożsamości jednostki, wspólną kulturę rdzennych mieszkańców, język, tradycję, możliwe jest przeciwstawienie się „zagrożeniom”, jakie niesie ze sobą migracja. Jest to odpowiedź na niepokoje społeczne. Szwedzki populizm w rozumieniu egzystencjalnym odnosi się bezpośrednio do ludzkiego życia, codzienności i wartości, których nie da się wprost wyrazić w sposób materialny [Halldorf 2019: 118]. Dlatego tak łatwo jest partiom populistycznym szybko zyskać poparcie społeczne. Populizm odpowiada na potrzebę przynależności wśród jednostek, które nie potrafiły się dostosować do zmieniającego się świata [Halldorf 2019: 119].

SZWEDZCY DEMOKRACI

Szwedzcy Demokraci są prawicową, populistyczną partią polityczną powstałą w 1988 roku w wyniku połączenia się szwedzkich środowisk narodowo-radykalnych, takich jak: Partia Szwedów (szw. *Sverigepartiet*), Partia Postępu (szw. *Framstegspartiet*) oraz organizacji *Bevara Sverige Svenskt* (pol. Zachować Szwecję Szwedzką). Na początku działalności ugrupowanie posiadało dwóch liderów, ale od 1992 roku tę funkcję sprawuje jedna osoba. SD nie odnosiło znaczących sukcesów politycznych na początku lat 90. XX wieku. Kiedy w 1995 roku przewodniczącym został Mikael Jansson, rozpoczęła się zmiana wizerunkowa i polityczna partii. Szwedzcy Demokraci byli postrzegani przez opinię publiczną jako partia narodowa, wywodząca się ze środowiska skrajnie prawicowego. Jeden z pierwszych liderów ugrupowania – Anders Klarström, był wcześniej członkiem partii neonazistowskiej *Nordiska rikspartiet* (pol. Krajowa Partia Nordycka) [Carlsson 2024]. Z kolei inny działacz – Gustaf Ekström, podczas drugiej wojny światowej był członkiem nazistowskich oddziałów *Waffen-SS* [Treijs 2017]. Partia na swojej stronie internetowej tłumaczyła te sytuacje błędami z przeszłości, z których zostały wyciągnięte wnioski [Sverigedemokraterna 2024]. Posiadanie w swoich szeregach działaczy o takiej przeszłości ideologicznej nie wpływało pozytywnie na wizerunek partii zarówno w mediach, jak i w środowisku politycznym. Jansson starał się stworzyć partię bardziej centrową, pozostawiając postulaty konserwatywne dotyczące gospodarki i migracji. Jednocześnie chciano zneutralizować utrwalony negatywny wizerunek SD i odsunąć się od środowisk rasistowskich i neonazistowskich. Tym samym w 1999 roku kierownictwo oficjalnie zaprzeczyło wyznawaniu takich wartości. Ta polityka wewnętrzna zyskała miano

„zero tolerancji dla rasizmu”. Od 2005 roku funkcję przewodniczącego Szwedzkich Demokratów pełni Jimmie Åkesson, który kontynuował restrukturyzację ugrupowania po swoim poprzedniku, zmieniając między innymi logo partii. Od 2006 roku znakiem SD jest niebieski kwiat – przyłuszczka pospolita. Kolory grupy są jasne i pastelowe, budzące pozytywne odczucia.

Kroki podejmowane przez kierownictwo mające na celu zmianę wizerunku partii pozwoliły na cykliczne zwiększanie poparcia i wprowadzenie pierwszych posłów do szwedzkiego parlamentu. SD po raz pierwszy startowało w wyborach do parlamentu w 1998 roku, uzyskując 0,4% głosów, co nie przełożyło się na ani jeden mandat poselski. Od czasu pierwszych zmian wizerunkowych i politycznej restrukturyzacji partii, a także konsekwentnego przekonywania opinii publicznej o odejściu od nacjonalistycznej przeszłości partia zyskuje na znaczeniu w przestrzeni publicznej. Po raz pierwszy Szwedzcy Demokraci zdobyli miejsca w Riksdagu w 2010 roku, kiedy otrzymali 5,7% ważnych głosów (20 mandatów na 349 możliwych). Między wyborami od 2010 do 2014 roku poparcie partii zwiększyło się o 7,2%. Był to jak do tej pory najwyższy odnotowany wzrost liczby zwolenników dla SD w okresie międzywyborczym. W 2018 roku SD wprowadziło do Riksdagu już 62 deputowanych. Wciąż pozostawali jednak poza centrum władzy, stale będąc partią opozycyjną. Możliwość realizowania własnych postulatów i wejścia do rządu nadarzyła się dopiero po wyborach w 2022 roku, kiedy zdobyli 20,5% głosów, co odzwierciedliły 73 mandaty w parlamencie. Był to dotychczas najlepszy wynik w wyborach parlamentarnych Szwedzkich Demokratów, uplasowali się oni na drugim miejscu za partią socjaldemokratyczną. Zmiany w wynikach wyborczych uzyskiwanych przez Szwedzkich Demokratów od pierwszego startu w wyborach parlamentarnych przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Wyniki Szwedzkich Demokratów w wyborach parlamentarnych w latach 1998–2022

Rok wyborów	% otrzymanych głosów	Liczba mandatów w parlamencie
1998	0,4%	0
2002	1,4%	0
2006	2,9%	0
2010	5,7%	20
2014	12,9%	49
2018	17,5%	62
2022	20,5%	73

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.val.se/valresultat.html> i https://www.gu.se/sites/default/files/2020-03/1711742_2018-29-valresultat-1921-2018.pdf.

Wybory w Szwecji w 2022 roku wygrał nieoficjalny blok partii prawicowych, w skład którego oprócz Szwedzkich Demokratów wchodziła: Umiarkowana Partia Koalicyjna (szw. *Moderaterna*) – 19,1%, Chrześcijańscy Demokraci (szw. *Kristdemokraterna*) – 5,34% oraz Liberalowie (szw. *Liberalerna*) – 4,61%. Dotychczasowa koalicja centrowo-lewicowa w składzie: Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia

Robotnicza (szw. *Sveriges socialdemokratiska arbetareparti*) – 30,33%, Partia Zielonych (szw. *Miljöpartiet de Gröna*) – 5,08%, czasami popierana¹ przez Partię Lewicy (szw. *Vänsterpartiet*) – 6,75% oraz Partię Centrum (szw. *Centerpartiet*) – 6,71%. Partia Lewicy oraz Partia Centrum nie wchodziły w część rządu demokratycznego ostatniej kadencji. Centrolewicowa koalicja nie mogła zostać sformułowana ponownie ze względu na zbyt małą ilość mandatów i brak poparcia potencjalnych koalicjantów. Chociaż socjaliści osiągnęli najwyższy wynik w wyborach w 2022 roku i otrzymali o 7 mandatów więcej niż w 2018 roku, to było to niewystarczające do kontynuowania prac rządu – socjaldemokraci i zieloni razem otrzymali 173 mandaty na 349 możliwych, co nie dało większości w Riksdagu. Nowy gabinet został powołany 18 października 2022 i składa się z trzech partii – Umiarkowanej Partii Koalicyjnej, Chrześcijańskich Demokratów oraz Liberalów. Z poparciem Szwedzkich Demokratów zyskał on większość w Riksdagu – 176 na 349 mandatów. Premierem został lider Moderatów – Ulf Kristersson, a SD nie weszło w skład rządu. Nie posiadają swoich ministrów, ale na mocy porozumienia w Tidö z dnia 14 października 2022 popierają nowy gabinet i jednocześnie zyskują możliwość oddziaływania na jego politykę i podejmowane przez rząd akty normatywne. Najważniejszym punktem porozumień była dla SD migracja i obietnica zaostrzenia polityki migracyjnej [Tidöavtalet 2022]. Tematyka dotycząca migracji stanowiła o napięciach w koalicji w 2023 roku, kiedy Mattias Karlson – przewodniczący SD w Parlamencie Europejskim, wyraził niezadowolenie z prac UE nad paktem migracyjnym. Propozycja PE została zaakceptowana przez Umiarkowaną Partię Koalicyjną, podczas gdy Szwedzcy Demokraci postanowili ją odrzucić. Europoseł skomentował to wydarzenie, stwierdzając, że eurodeputowani Kristerssona powinni stanowczo sprzeciwić się proponowanym rozwiązaniom, a inaczej „trudno będzie sobie wyobrazić kontynuację współpracy” rządu i SD [Szumski 2023]. Karlson posiadał poparcie Åkessona, który zwrócił uwagę na to, że rząd powinien realizować umowę koalicyjną i akceptować działania Szwedzkich Demokratów w związku z migracją [Szumski 2023]. Celem SD było przeciwstawienie się rozwiązaniom dotyczącym migracji proponowanym przez UE, co jest związane z długofalowym celem partii – znaczącym zmniejszeniem migracji do Szwecji.

¹ Rządzący od 2014 roku socjaldemokraci i Partia Zielonych kierowani przez Stefana Lövfena byli popierani przez Partię Lewicy, która oficjalnie nie była częścią rządu. Utracili to poparcie w 2021 roku. W tym samym czasie mniejszościowy gabinet Lövfena poparli liberałowie oraz Partia Centrum. Po dymisji premiera misję stworzenia rządu otrzymała Magdalena Andersson z tej samej partii. Partia Lewicy i Partia Centrum wstrzymały się wtedy od głosu. Ostatecznie Magdalena Andersson utworzyła mniejszościowy gabinet składający się wyłącznie z członków partii socjaldemokratycznej. Partia Zielonych odmówiła wejścia w skład koalicji rządzącej.

ZDOBYCIE WŁADZY PRZEZ SZWEDZKICH DEMOKRATÓW

W 2015 roku, w trakcie kryzysu migracyjnego, Jimmie Åkesson udzielił wywiadu dla szwedzkiej gazety „Dagens Nyheter”, w której stwierdził, że: „Tyvärr, ni kommer inte in, det är fullt” (pol. „Niestety, nie możecie wejść, nie mamy miejsca”) [The Local Sweden 2015]. Szwedzcy Demokraci mieli już wtedy możliwość kształtowania dyskursu publicznego dotyczącego przyjmowanej polityki migracyjnej. Program wyborczy SD nie zmienił się od czasów restrukturyzacji partii. Kampania parlamentarna w 2022 roku w Szwecji oscylowała przede wszystkim wokół kwestii dotyczących obronności wewnętrznej, migracji oraz wysokich cen. Podczas kampanii w 2022 roku odwoływali się do problemu asymilacji migrantów w Szwecji i bezpieczeństwa wewnętrznego. Postulowali stanowcze ograniczenie przyjmowania uchodźców, a także zaostrzenie kar m.in. za rozbój z użyciem broni, gwałt i morderstwo [Sverigedemokraterna 2024]. Oprócz tego zwracano uwagę na potrzebę zwiększenia liczby funkcjonariuszy policji na szwedzkich ulicach oraz ograniczenie migrantom możliwości korzystania z opieki społecznej [Sverigedemokraterna 2024]. Proponowano inny model pomocy osobom uciekającym do Szwecji – w kraju, z którego pochodzą. Nie odstąpiono od propozycji, że migranci dopuszczający się poważnych przestępstw powinni być ze Szwecji wydaleny bez możliwości powrotu [Bieniek 2019: 559]. Obarczanie migrantów główną winą za przestępstwa wewnątrz kraju sprawiło, że nawet jeśli przed kryzysem migracyjnym w 2015 roku łączenie tych dwóch aspektów ze sobą nie było powszechne, tak teraz stały się one naturalne i mainstreamowe [Hellström 2022]. Taki sposób prowadzenia kampanii spowodował, że SD swobodnie artykułowało swoje postulaty, skupiając uwagę opinii publicznej na jednym temacie [Hellström 2022]. Inne partie także po pewnym czasie przyjęły taktykę rozmawiania o skutkach migracji, zwracając uwagę, że SD artykułowało poważne problemy związane z rosnącą liczbą ludności z innych krajów w Szwecji [Hellström 2022]. Wyborcy zwrócili się w kierunku tego ugrupowania, które jako pierwsze podnosiło kwestię problemów społecznych wynikających z migracji. Wprowadzenie większej różnorodności wątków, które interesują wyborców, spowodowałoby rozłożenie się głosów na inne ugrupowania, jednocześnie zmniejszając determinowanie całej kampanii wyborczej migracją.

Szwedzcy Demokraci skupiają się na utrzymaniu tożsamości narodowej Szwedów, prezentując przy tym postawy nacjonalistyczne. Cechy i wartości, takie jak: wspólny język, religia, historia czy taka sama rasa, są ważne w momencie wychowywania się człowieka w jego miejscu urodzenia [Wojciechowski 1998: 15]. Według B. Bieniek szwedzki nacjonalizm przybiera formę przekonania o wyższości swojego kraju, ale nie zawsze prowadzi do eksponowania symboli narodowych czy organizowania marszy niepodległościowych [Bieniek 2019: 545].

Kim jest typowy wyborca Szwedzkich Demokratów? Nie łączą ich kwestie ideologiczne oraz wyznaniowe, chociaż partia odwołuje się do nich w swoim przekazie. Przede wszystkim wyborców skupia jeden temat – migracja. Jak wskazał M. Uvell i E. M. Carlsen [2010: 12] już w 2010 roku na SD głosowały nie tylko osoby o po-

gładach prawicowych. Byli to także niezadowoleni z polityki rządu wyborcy partii socjaldemokratycznej oraz pozostałych partii usytuowanych po lewej i prawej stronie sceny politycznej. Badacze wypracowali kilka istotnych czynników, które wpływają na to, że społeczeństwo głosuje na Szwedzkich Demokratów. Jednym z nich jest bezrobocie. Wyborcy z gmin, gdzie SD zdobywało najwięcej głosów (np. Landskrona czy Bjuv), cechowały się odznaczającym się bezrobociem [Uvell, Carlsen 2010: 12]. Przed pierwszym sukcesem wyborczym Szwedzkich Demokratów J. Rydgren w 2002 nie powiżywał głosów na nową populistyczną prawicę z wysokim poziomem bezrobocia [Rydgren 2022: 35].

W 2018 roku Szwedzcy Demokraci byli dużo bardziej popularni wśród mężczyzn, osób średniozamożnych, takich jak robotnicy i samozatrudnieni oraz osób z wykształceniem średnim [Tomasiewicz 2019: 75]. Przeprowadzone w 2014 roku badanie na Uniwersytecie w Linnæus wykazało, że wyborcy Szwedzkich Demokratów nie zawsze są chrześcijanami, chociaż partia często odwołuje się w swoich wypowiedziach do takich wartości [Halldorf 2019: 113]. Zaledwie 12% pytanym wierzących odpowiedziało, że zagłosowałoby w wyborach na SD, z czego tylko 3% regularnie uczęszczało do kościoła [Halldorf 2019: 113]. Wierzący wyrażali raczej pozytywną opinię o migrantach i społeczeństwie wielokulturowym [Halldorf 2019: 113]. Było to widoczne podczas kryzysu migracyjnego w 2015 roku. Kiedy Chrześcijańscy Demokraci zaostrzyli swoją retorykę wobec migracji, część wyborców przestała na nich głosować i skierowała swoje poparcie do innych partii [Halldorf 2019: 114].

Czego obawia się szwedzkie społeczeństwo? Migracji, w rozumieniu polityki migracyjnej prowadzonej wcześniej przez władzę socjaldemokratyczną. Jak pokazują badania opinii publicznej, Szwedzi nie są negatywnie nastawieni do migrantów. Ostatnie dostępne dane dotyczące całego społeczeństwa z 2018 roku pokazują, że 63% Szwedów miało wtedy o nich pozytywne zdanie [ODI 2022]. Tylko 16% było nastawionych negatywnie [ODI 2022]. Chociaż dyskurs publiczny dotyczący migracji od 2010 roku staje się coraz bardziej negatywny, to skupiano się przede wszystkim na analizie skłonności migrantów do popełniania większej liczby przestępstw i aktów terroryzmu. W mniejszym stopniu analizowano wpływ uchodźców na rynek pracy i sferę ekonomiczną państwa. Jak pokazuje raport opublikowany przez Overseas Development Institute [Holloway, Faures, Leach 2021: 11], Szwedzi znacznie mniej niż mieszkańcy innych krajów europejskich obawiają się negatywnego wpływu migrantów na rynek pracy, co może być związane z tym, że szwedzki rynek pracy jest stosunkowo łatwo dostępny do obcokrajowców od lat. W 2013 roku co trzeci badany uważał, że w Szwecji jest zbyt dużo migrantów [Holloway, Faures, Leach 2021: 6; Ipsos MORI 17]. W latach 2015–2016 wzrosły postawy negatywne wobec migrantów. Według ponad 50% badanych kluczowym problemem w Szwecji w 2015 roku była migracja [Holloway, Faures, Leach 2021: 6]. Już w 2018 roku Szwedzi zaznaczali, że migracja nie jest kluczowym problemem w kraju. Kwestia ta stała się bardzo szybko popularnym tematem w dyskusji, ale równie sprawnie przestano się nią interesować. Tylko 20% Szwedów w 2018 roku uważało, że migracja jest

najważniejszym problemem, który powinien rozwiązać rząd [Holloway, Faures, Leach 2021: 6]. W 2019 roku ten wskaźnik spadł do 18%, by w 2020 roku osiągnąć 19%. W 2021 roku nastąpił wzrost do ponad 20%.

Postawy Szwedów wobec migrantów nie są jednak jednoznacznie pozytywne, co wynika między innymi z podejmowania tego tematu przez różne grupy polityczne oraz media. W 2020 roku według sondażu Ipsos MORI ponad połowa ankietowanych uznała, że kraj powinien całkowicie zamknąć swoje granice dla uchodźców [Holloway, Faures, Leach 2021: 9; Ipsos MORI, 2021]. W tym samym sondażu trzech na czterech badanych uznało, że ludzie powinni mieć możliwość ucieczki przed wojną do innych krajów. 54% wskazało, że migranci przyjeżdżający do Szwecji nie są w stanie odpowiednio asymilować się z resztą społeczeństwa [Holloway, Faures, Leach 2021: 9; Ipsos MORI, 2021].

Obecne społeczeństwo zaakceptowało poglądy wyrażane wobec migracji, które kiedyś były uznawane za skrajne. Postępująca radykalizacja działa na korzyść grup populistycznych i normalizowania wyznawanych przez nie poglądów [Hellström 2022]. Rekordowy wynik Szwedzkich Demokratów nie zależał wyłącznie od atrakcyjności ich postulatów i prawicowej retoryki. Inne partie biorące udział w wyborach swoim działaniem pomogły zdobyć SD tak duże poparcie społeczne. Umiarkowana Partia Koalicyjna skupiała się przede wszystkim na postulacie obniżenia podatków i liberalnej polityce ekonomicznej, ale bezpośrednio także włączyła do swojego programu wartości dotyczące obrony kraju i rodziny, posługując się hasłami dotyczącymi prawa i porządku, których używali Szwedzcy Demokraci [Hellström 2022].

Szwedzcy Demokraci, postulując zmniejszenie liczby migrantów w Szwecji, tak samo jak zaostrzenie prawa w zakresie przestępczości z użyciem broni i przestępczości zorganizowanej zagwarantowali sobie przynajmniej częściową realizację własnego programu wyborczego, z którego później będą rozliczać partię wyborcy. Jednocześnie nie ponoszą skutków politycznych za działania rządu, ponieważ w nim formalnie nie uczestniczą. Za realizację tych postulatów i skutki wprowadzania zmian odpowiada głównie Umiarkowana Partia Koalicyjna oraz premier Kristersson.

ZAKOŃCZENIE

Skrajna prawica w Szwecji zyskuje na znaczeniu, co pokazały wybory parlamentarne z 2022 roku. Chociaż podczas wyborów do europarlamentu w 2024 roku Szwedzcy Demokraci osiągnęli dopiero trzeci wynik, nie powinni być lekceważeni przez badaczy prawicowego populizmu. Dyskurs dotyczący migracji i przyjmowania uchodźców zszedł na drugi plan z powodu pandemii COVID-19 oraz ataku Rosji na Ukrainę w 2022 roku, ale w dalszym ciągu stanowi poważny problem dla stolic Europy. Szwedzcy Demokraci to partia zaliczana do rodziny partii populistycznych i skrajnie prawicowych, określanych mianem „nowej skrajnej populistycznej prawicy” [Rydgren 2002: 28]. SD w 2022 roku odpowiedziało na potrzeby części społec-

czeństwa i ukierunkowało dyskurs polityczny na kwestię otwartości granic. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na to, że partie konserwatywne nie wypracowały sposobu rozwiązywania problemów wynikających z niekontrolowanej migracji. Tym samym umożliwiło to skrajnym grupom populistycznym przeniesienie swoich postulatów do otwartej debaty publicznej. Sprawiają one wrażenie, że jako jedyne są w stanie odpowiadać na oczekiwania społeczne wyborców o poglądach konserwatywnych lub przeciwnych asymilacji migrantów. Omawiane w artykule pojęcie władzy, jaką sprawują Szwedzcy Demokraci w Szwecji, daje im możliwości oddziaływania na decyzje rządu, bez ponoszenia bezpośrednich konsekwencji w kolejnych wyborach. Jednocześnie grupy populistyczne mogą skupiać się na podporządkowywaniu sobie dyskursu publicznego i wskazywaniu niebezpieczeństw związanych z migracją i różnorodnością kulturową. Przyjęty w Szwecji model wielokulturowości wynika przede wszystkim z podjętego tam państwa opiekuńczego i rozbudowanej pomocy społecznej, co stanowi o atrakcyjności tego państwa [Kobierecka 2019: 39].

Celem artykułu było przedstawienie zjawiska populizmu w kontekście szwedzkim, z uwzględnieniem drogi Szwedzkich Demokratów do władzy w Szwecji wraz ze sposobami działania populistycznej prawicy. SD podczas kampanii wyborczej w 2022 roku potrafiło odpowiedzieć na niezadowolenie i lęki społeczeństwa. „Prze-grani” poczuli się wysłuchani przez polityków i postanowili oddać na nich swój głos. Szwedzcy Demokraci proponowali proste rozwiązania wobec problemów związanych z przestępczością i asymilacją migrantów. Prawdopodobnie, gdyby nie restrukturyzacja partii w latach 90. XX wieku i konsekwentne odcinanie się od nazi-stowskiej przeszłości, SD nie byłoby w stanie osiągnąć takiego wyniku wyborczego. Partie populistyczne, zjednując sobie wyborców, pozwalają im także na wskazanie wroga, winnego problemów społecznych. W tym przypadku wrogiem są nieasymilujący się migranci, którzy w przekazach SD odpowiadają za większość przestępstw popełnianych w Szwecji. Odpowiedź na te praktyki jest trudna do opracowania przez to, że grupy populistyczne operują prostym słownictwem, przedstawiają świat w jednoznacznych kolorach i obiecują szybkie działanie.

BIBLIOGRAFIA

- Augustyniak, M. 2010. *Max Weber o władzy i odpowiedzialności w polityce*, „Studia Prawnoustrojowe”, nr 11, ss. 39–54.
- Betz, H. G. 1994. *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*, Macmillan, Londyn. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-23547-6>.
- Bieniek, B. 2019. *Czy szwedzki system partyjny ulega radykalizacji? Charakterystyka wybranych partii politycznych funkcjonujących w Szwecji*, [w:] *Między prawem a polityką. Monografia naukowa*, Wydawnictwo Naukowe Think&Mate, Katowice.
- Carlsson, A. 2024. *Sweden Democrats: Neo-Nazis rebrand and push the whole country to the right*, <https://www.peoplesworld.org/article/sweden-democrats-neo-nazis-rebrand-and-push-the-whole-country-to-the-right/> (dostęp: 01.08.2024).

- Gibała, M. 2023. *Szwedzcy Demokraci i Partia Finów: Dlaczego skrajna prawica ma duże poparcie?*, <https://ine.org.pl/szwedzcy-demokraci-i-partia-finow-dlaczego-skrajna-prawica-ma-duze-poparcie%EF%BF%BC/> (dostęp: 01.08.2024).
- Halldorf, J. 2019. *Populism as existentialism: the Sweden democrats and the longing for connection*, [w:] *Is God a Populist? Christianity, populism and the future of Europe*, S. Kerr (red.), Wydawnictwo Frekk Forlag, Oslo.
- Hauksson, A., Johansson, C. 2011. *Varför Sverigedemokraterna? En kvalitativ studie om Sverigedemokraternas väljare*, <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:423531/FULLTEXT01.pdf> (dostęp: 01.08.2024).
- Hellstrom, A. 2022. *The losers are winning in Sweden thanks to the Sweden Democrats*, <https://www.populismstudies.org/the-losers-are-winning-in-sweden-thanks-to-the-sweden-democrats/> (dostęp: 01.08.2024).
- Heywood, A. 2006. *Politologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Holloway, K. Faures, D. Leach, A. 2021. *Public narratives and attitudes towards refugees and other migrants. Sweden country profile – second edition*, <https://odi.org/en/publications/public-narratives-and-attitudes-towards-refugees-and-other-migrants-sweden-country-profile/> (dostęp: 01.08.2024).
- Hudsky, J. 2021. *Populizm a praworządność: między władzą ludu a „regulami gry”*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 43, nr 2, ss. 281–293. DOI: <https://doi.org/10.19195/2300-7249.43.2.18>.
- Kitschelt, H. 2002. *Popular dissatisfaction with democracy. Populism and party systems*, [w:] *Democracies and the populist challenge*, Y. Mény, Y. Surel (red.), Nowy York. DOI: https://doi.org/10.1057/9781403920072_10.
- Kobierecka, A. 2016. *Między wielokulturowością a integracją. Ewolucja polityki Szwecji w świetle zmieniających się wyzwań migracyjnych*, Wydawnictwo Ibidem, Łódź.
- Kościewicz, D. 2012. *Idea wolności i równości społecznej jako podstawa szwedzkiego modelu państwa dobrobytu – na przykładzie systemu emerytalnego i rynku pracy*, „Nauki Społeczne”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2(6), ss. 74–88.
- Kozak, P. 2012. *Pomiędzy ludem a ludnością: analiza kategorii populizmu w ujęciu Ernesta Laclaua*, „Nowa Krytyka”, nr 28, ss. 139–155.
- Laclau, E. 2009. *Rozum populistyczny*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław.
- Marczewska-Rytko, M. 1995. *Populizm. Teoria i praktyka polityczna*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Mudde, C. 2010. *Populistyczny Zeitgeist*, [w:] *Populizm*, O. Wysocka (red.), Warszawa.
- Overseas Development Institute, Public narratives and attitudes towards refugees and other migrants: Sweden country profile*, <https://odi.org/en/publications/public-narratives-and-attitudes-towards-refugees-and-other-migrants-sweden-country-profile/> (dostęp: 01.08.2024).
- Rakusa-Suszczeński, M. 2017. *Populizm i radykalizm: niepokój społeczny we współczesnej Europie*, „Studia Europejskie”, nr 1, ss. 33–55.
- Rydgren, J. 2002. *Radical Right Populism in Sweden: Still a Failure, But for How Long?*, „Scandinavian Political Studies”, t. 25, nr 1, ss. 27–56. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9477.00062>.
- Saglam, E., Roaks M. 2021. *Sverigedemokraterna och populismen. Riktorik eller verklighet?*, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1587118/FULLTEXT01.pdf> (dostęp: 01.08.2024).
- Szumski, Ch. 2023. *Szwecja: Rząd może upaść? Skrajna prawica zwiększa presję*, <https://www.euractiv.pl/section/demokracja/news/szwecja-rzad-moze-upasc-skrajna-prawica-zwieksza-presje/> (dostęp: 01.08.2024).
- Sverigedemokraterna: Vad vi vil*, <https://sd.se> (dostęp: 01.08.2024).
- The Local. 2015. *Åkesson: ‘Stay away, refugees, Sweden is full’*, <https://www.thelocal.se/20151017/kesson-stay-away-refugees-sweden-is-full> (dostęp: 01.08.2024).
- Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige*, <https://kristdemokraterna.se/download/18.715f6f45183890627fcf689/1665737287060/Tidoavtalet-OverenskommelseForSverige.pdf> (dostęp: 01.08.2024).
- Tomasiewicz, J. 2019. *Reakcja. Prawicowy populizm jako odpowiedź na wyzwanie imigracji i wielokulturowości*, [w:] *Migranci i mniejszości jako swoi i obcy w przestrzeni polityczno-społecznej*,

- A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak (red.), Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Poznań.
- Treijs, E. 2017. *Nazist arbetade för SS – var med och grundade SD*, <https://www.svd.se/a/or7nK/nazist-arbetade-for-ss-var-med-och-grundade-sd> (dostęp: 01.08.2024).
- Uvell, M. Carlsen, M.E. 2010. *Folkhemspopulismen: en bok om Sverigedemokraternas väljare*, Wydawnictwo Timbro, Sztokholm.
- Valförknings-programmet, Valresultat i Sverige 1921–2018*, https://www.gu.se/sites/default/files/2020-03/1711742_2018-29-valresultat-1921-2018.pdf (dostęp: 01.08.2024).
- Valmyndigheten: Valresultat*, <https://www.val.se/valresultat.html> (dostęp: 01.08.2024).
- Weber, M. 2004. *Racjonalność, władza, odczarowanie*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.
- Wojciechowski, S. 1998. *Nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej*, Wrocław.

RIGHT-WING POPULISM IN SWEDEN – THE CASE OF THE SWEDEN DEMOCRATS

Abstract: The rise of populist groups has made it essential to analyse the dominant parties in modern Europe. Right-wing movements deserve particular attention in this case. The article addresses the issue of Swedish right-wing populism, using the example of the governance of the Sweden Democrats. The ways of defining the indicated terms are discussed, considering the context of the 2022 parliamentary elections. The text provides an understanding of the strategies used by populist groups in Sweden and their impact on shaping public discourse, particularly in the growing importance of migration issues in Europe. The considerations are based on how the issue of migration has been used to dominate the public sphere. The study was prepared using a case study approach and content analysis. The aim was to analyse the vital electoral platforms of the Sweden Democrats. Both Polish- and foreign-language sources were used for the research. The article examines how the populist right presents the migration issue and what measures it employs to increase public support. The analysis shows that the key to the Sweden Democrats' electoral victory was a rebranding initiated by the party leadership in the 1990s and the presentation of clear and straightforward goals to limit migration to Sweden.

Keywords: Sweden Democrats, populism, migration, radical right, Sweden

BIOGRAM

Sabina Długosz, mgr, doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych UJ w Krakowie. Pracę doktorską przygotowuje na temat komunikowania politycznego wybranych szwedzkich i norweskich partii politycznych w mediach społecznościowych Facebook oraz Instagram. Interesuje się komunikowaniem politycznym w nowych mediach oraz systemami partyjnymi państw nordyckich. Kontakt e-mail: sabina.dlugosz@doctoral.uj.edu.pl